

>> augustus 2010: Balgzanddijk | natuurlijke omgeving met bijzonder schorrenlandschap en grote vogelrijkdom | probleem: grasbekleding dijk niet opgewassen tegen erosie door golven. <<

>> november 2010: dijkversterking uitgevoerd | 6.000 ton open steenasfalt | afgedekt met 18.000 m² grasmat | kleidijk rond schorren: 8.500 m³ erosiebestendige klei, 3.500 m³ zand, 550 meter rijshouten dammen. <<

Versterking Balgzanddijk met oog voor de natuur

De dijk langs het Balgzand moet worden versterkt. De werkzaamheden maken deel uit van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HBWP) van het hoogheemraadschap. Deze dijkversterking, de derde in een reeks binnen het HBWP, valt samen met het herstel van buitendijkse kwelders door Landschap Noord-Holland. Er is een efficiënte samenwerking, die belangrijk is voor de veiligheid van het kwetsbare land, én goed uitpakt voor de vogels.

De Balgzanddijk ten oosten van Den Helder maakt deel uit van de primaire waterkering van Noord-Holland. Dit betekent dat het de eerste verdedigingslinie vormt tegen het buitenwater, in dit geval de Waddenzee. In het kader van de Waterwet ondergaan alle hoofdwaterkeringen in ons land elke vijf jaar een soort 'apk-keuring'. Daarin wordt getoetst of ze aan de veiligheidseisen voldoen. In 2005 bleek dat de Balgzanddijk op één punt niet door de keuring kwam. "Bij extreme omstandigheden, zou de grasmat aan de zeezijde bezwijken. Zoals bij een superstormvloed met een waterstand van vijf meter boven zeeniveau", vertelt Ed Neef, projectleider bij het hoogheemraadschap. Dat levert een gevaarlijke situatie voor het achterland op. Er moest iets gebeuren.

Het hoogheemraadschap besloot tot versteviging van de Balgzanddijk met open steenasfalt, afgedekt met gras. Maar men kwam niet zomaar tot die beslissing. Neef licht toe: "meteen bij het opstarten van het project zochten we contact met Landschap Noord-Holland. Het Landschap pacht van ons de dijk en is beheerder van het aangrenzende wad. Vanwege hun betrokkenheid bij het gebied, vonden we dat ze van onze plannen moesten weten. We vroegen ze ook om commentaar." De keuze van open steenasfalt – vergelijkbaar met het 'zeer-open-asfalt-beton' ofwel 'zoab' van de snelwegen – komt voort uit de wens van het Landschap om het groene uiterlijk van de dijk te behouden. De open structuur van het asfalt maakt het terugplaatsen van de grasmat mogelijk. Het wordt geen 'asfaltdijk'. "Het was eenvoudig om met deze wens rekening te houden", zegt Ed Neef. "En het kost praktisch niks extra's om gras op het asfalt te leggen. Dat is wel zo natuurvriendelijk."

> De situatie:

Golfslag onder extreme omstandigheden zorgt voor erosie. 2,7 van de 8 kilometer dijk moet versterkt worden. Pachter Landschap Noord-Holland plant een herstelproject van nabije kwelder, gefinancierd door het Waddenfonds.

> Gewenst:

Waarborging veiligheid Balgzanddijk. Versterking van de bekleding van de dijk, met behoud van natuurlijke grasmat. Werken zonder schade aan de natuur. Afstemming met (en expertise benutten van) derden. Zeker stellen broed- en rustbiotoop voor vogels. Aangroei schorren: 3 hectare, oplopend tot 6,5 hectare in 2011.

> Oplossing:

Eén bestek, één aannemer (de Vries & van de Wiel uit Schagen. Gelijktijdige uitvoering van dijkversterking en herstel schorren, voor minimale verstoring van natuur. Planning valt buiten stormseizoen en broedseizoen. Kleidijk rond schorren.

Rijkgedekte tafel

De werkzaamheden aan de Balgzanddijk door het hoogheemraadschap, worden gelijktijdig uitgevoerd met een herstelproject van Landschap Noord-Holland aan het aangrenzende kweldergebied. "Het wad van Balgzand staat bekend om zijn voedselrijkdom", vertelt Saskia Bloemen, projectleider bij Landschap Noord-Holland. "Bij laagwater vallen de slikplaten droog. Daarin barst het van de pieren, mosselen en noem maar op." Voor trekvogels is die wadbodem een rijkgedekte tafel. Maar niet eentje die altijd beschikbaar is. Bij vloed lopen de slikken immers onder water. De vogels vluchten dan voor een tijdje naar hogergelegen schorren, die droog blijven staan. Bloemen: "Het probleem is dat er op het Balgzand maar weinig van dit soort vluchtplaatsen zijn. Door de natuurlijke dynamiek van de Waddenzee slaan de schorren af en groeien ze weer aan. Op het Balgzand is de afslag van de schorren sneller dan de aangroei. De vogels hebben dus steeds minder plekken om tijdens hoogwater te rusten of om te kunnen broeden." Landschap Noord-Holland wil met het kwelderherstelproject de bestaande hoge delen beschermen totdat

andere delen op een natuurlijke manier zijn opgehoogd. Daarna moet de natuur de regie weer zelf in handen nemen. Twee bestaande schorren zullen met een lage kade worden beschermd tegen afslag. De kaden worden gemaakt van een type klei dat zelfs bij langdurige golfslag goed op zijn plaats blijft liggen. Voor de kade komen palenrijen gevuld met takken, die als golfbrekers werken. Dat zorgt voor een grotere duurzaamheid van het schor. De ruimte tussen de kade en het schor wordt opgevuld met ongewassen zeezand. "Daarmee behouden de schorren hun zoute karakter", legt Saskia Bloemen uit. "Dan kunnen er planten groeien die er van nature thuishoren." Allereerst vindt herstel

van de Kooyhoekschor plaats, gelijktijdig met de versterking van de Balgzanddijk. Een jaar later is het Van Ewijcksluisschor aan de beurt.

Vaarwater

Hoewel de dijkversterking en het herstel van de kwelders inhoudelijk gezien niets met elkaar te maken hebben, zagen zowel het hoogheemraadschap als Landschap Noord-Holland meteen aanleiding om met elkaar samen te werken. "Na uitleg over onze plannen, vertelde het Landschap over hun werkzaamheden op het wad", zegt Ed Neef. "Toen hebben we gekeken hoe we ons werk aan elkaar vast konden knopen. Er is maar één smal weggetje dat toegang geeft tot de dijk. Als je niet oppast, zit je in elkaars vaarwater." Gekozen is voor één aannemer, die beide projecten gelijktijdig uitvoert. Daarom was het nodig om één bestek op te stellen, een taak die het

"We willen dat ons werk zo min mogelijk schade aan de natuur oplevert"

hoogheemraadschap op zich nam. Ook de directievoering van het project valt onder verantwoordelijkheid van het hoogheemraadschap. Saskia Bloemen heeft er alle vertrouwen dat de belangen van beide partijen gelijk worden gewogen. "We zijn juist blij dat het hoogheemraadschap het bestek heeft geschreven", zegt ze. "Zij hebben daar veel meer kaas van gegeten dan wij. En we hebben goede afspraken gemaakt. Ik voorzie geen problemen."

Beide partners zijn enthousiast over de samenwerking tot nu toe. "We willen dat ons werk aan de dijk zo min mogelijk schade aan de natuur oplevert", zegt Neef. "Landschap Noord-Holland heeft veel kennis in huis om te vertellen hoe dat moet. Zo zorgen we ervoor dat de werkzaamheden buiten het broedseizoen en de vogeltrek vallen. Het is heel fijn om gezamenlijk naar oplossingen te zoeken. We weten elkaar goed te vinden. Dat werkt heel efficiënt." Ook Bloemen weet direct een positieve kant van de samenwerking te noemen. "De deskundigheid van het hoogheemraadschap op het gebied van waterbouw is voor ons heel nuttig. Bij het werk aan de schorren komt heel wat kennis en ervaring kijken. Het hoogheemraadschap is een prettige sparringpartner. Er werken mensen die weten wat ze doen." Is Bloemen als belangenbehartiger voor de natuur nog geen meningsverschillen met het hoogheemraadschap tegengekomen? "Het is niet de eerste keer dat ik met hen samenwerk", zegt ze. "Bij waterbergingsprojecten verschillen we weleens van inzicht. Het hoogheemraadschap heeft bijvoorbeeld soms meer waterberging nodig dan vanuit natuur wenselijk is. Maar door goed met elkaar samen te werken en naar elkaar te luisteren, weten we altijd een goede oplossing te

vinden. In het geval van Balgzand zijn de schorren en de dijk fysiek van elkaar gescheiden. Tegenstrijdige belangen zijn er niet.”

© Manon Laterveer-de Beer

Gepubliceerd in: Peil 2 (september 2010) – het relatiemagazine van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Peil verschijnt drie keer per jaar in een oplage van 2700.

Concept & realisatie: MediaPartners LoyaliteitsCommunicatie, Amstelveen